

"VATAN! VATAN!" - DEYA O‘TDI OLAMDAN*Elamonova Dildora**Alfraganus Universiteti Pedagogika fakulteti**Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi**23-3-guruh talabasi.*

Annotatsiya. Biz ushbu maqolada o‘zbek xalqining ardoqli farzandlari bo‘lgan Muhammad Yusufning ijodlarida vatanparvarlik tuyg‘usini namoyon qila olganligi Vatan taraqqiyoti, millat obro‘sigacha hissa qo‘shish, fidoyilik, halollik bilan mehnat qilish, xalqning shon-shuhrati, elu-yurt ravnaqi uchun kurashish his-tuyg‘ularini yuksaltirish, milliy qadriyatlar haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: she‘riyat, adabiyot va san‘at, an‘ana, kitob to‘plami, vatan tuyg‘usi, shoir, yozuvchi.

Iste‘dodli shoir Muhammad Yusuf rostgo‘y shoir, halol va pokiza qalb egasi bo‘lgan. Shoir muhabbat haqida kuylaydimi, bevafo yor haqida qo‘shiq to‘qiydimi yoki tariximiz sahifalarini qalamga oladimi, ularda hamisha hayotga, haqiqatga hamnafaslik sezilib turadi. Uning she‘rlari ravon va soddaligi bilan xalqonadir.

Muhammad Yusuf «Xalq bo‘l, elim» she‘ri orqali xalq ongiga birdamlik, hamjihatlik, hamfikrlik kabi g‘oyalarni singdirishga intiladi. Bu harakat she‘rning bosh pafosiga aylangan. Ushbu she‘r xalqni birdamlikka chorlashi bilan ajralib turadi. Shoir Muhammad Yusuf esa elni xalq bo‘lishga chorlab tarixning ayovsiz g‘ildiragi ostida toptalib kelgan, sobiq Ittifoq davrida o‘zining kimligini ham unutayozgan elini, xalq bo‘lib yashashiga umid ko‘zi ila qaraydi. Xalq bo‘lib birlashgan va yashagan davrlarini esa bir-bir eslatadi.

Qadim yurtga qaytsin qadim navolarim,

Qumlar bosib qurimasin daryolarim.

Alpomishga alla aytgan momolarim

Ruhini shod etay desang - xalq bo‘l, elim.

Muhammad Yusufning «Vatanim» she‘rida vatanga muhabbat hissi juda samimiy va soddagina ifodaga etilgan. Shoirning ona yurtdan tuygan mehri xuddi singilning, onaning mehridek iliq, u bir aka bo‘lib, bir o‘g‘il bo‘lib, bu mehrga javob bergisi, agar shu yurt «o‘g‘lim» deya unga mushtoq bo‘lsa, har qanday mushkulot qarshisiga chiqqisi, kelgusi padarkushlardan kelajak ulug‘beklarini pana qilib quchgisi keladi...

Shuningdek quydagi she‘rida, Yurtim, ado bo‘lmas armonlaring bor...

O‘zbek xalqi dunyodagi eng qadimgi xalqlardan biri sanaladi. Va bu xalq tarixda misli ko‘rilmagan hodisalarni boshdan kechirgan. Xalqimiz bamisli samandardek barcha sinovlardan omon chiqdi, sharaf bilan chiqdi. Guruch kurmaksiz

bo'lmaganidek, yov kelganda o'zini chetga olgan, joni shirinlik qilib sha'nidan kechgan, hatto do'stlarini sotgan kimsalarni ham, afsuski, tarix yoddan chiqarmaydi. Ularning kirdikorlari tufayli yurtning «ado bo'lmas armonlari, toshlarni yig'latgan dostonlari» paydo bo'ldi..

Muhammad Yusufning eng asosiy, o'ziga xos jihati qaysi deganda, uning xalqqa yaqinligi, samimiyati, oddiyliigi, ohangdorligi deb aytamiz. Bu to'g'ri, lekin mening nazarimda, Muhammad Yusuf ijodining jozibasi va shirasi odamzodni insoniylikka, insonparvarlikka chorlaydigan o'lmas g'oyasida bo'lsa kerak. Garchi milliy ohanglarda she'rlar yaratgan bo'lsa ham uning ovozi jug'rofiy hududdan olislarga taralib, umuminsoniy mohiyat kasb etdi. “Dard” so'zi har elatda o'zgacha yangrasada, tuyg'usi bitta — qon va ko'z yoshining rangiyu ta'mi bir xil bo'lmaydimi axir! Shoirning ilk kitobi — “Tanish teraklar”dagi ilk she'rlardan birida shunday misralar bor:

“Terlar bo'lib suv oqdi bizdan
Va gursillab yiqildi terak.
Aka bizning qilmishimizdan
Tunda qushlar yig'lasa kerak...
...Baland bo'ldi uyimiz tog'dek,
Ayvonida ustun ul terak.
Biz yasharmiz ko'nghimiz chog'dek,
Shunda qushlar yig'lasa kerak...”

Terak, odatda, qurilish ashyosi sifatida ko'riladi va ekiladi. Qishloqda yashab, umrida terak ekishda va kesishda qatnashmagan o'zbek yigitini topish qiyindir. Bu tabiiy holatdir. Ochig'ini aytganda, ko'plashib daraxt ag'darishning ajabtovur gashti bo'ladi. Ehtimol bu hashar kayfiyati bilan bog'liq. Daraxt ag'darildimi, uy bino bo'ladi. Yaxshilikkami? Yaxshilikka! Lekin shoir bizning yashash mantig'imizga ko'nmaydi. “Ey odam, deydi, sen birovning uyini vayron qilib uy qurasanmi? Faqat senga boshpana keragu, boshqalarning boshi do'lda qolsinmi, deydi. Shundan keyin ham odammisan sen? Agar shu insongarchilik bo'lsa, bor-e! Qurgan uyingdanam o'rgildim!” deb qo'l siltaydi

Ona chumchuq aylanib, ketmas,
Ko'nghliga qil sig'masa kerak.
Eski indan tashib borib xas,
Yangi inda yig'lasa kerak...”

Birovning uyini, hatto qushniyam inini buzmagin, ozor bermagin, degan naqlni Muhammad Yusuf juda ta'sirchan tasvirlaydi. Albatta, hammamiz Navoiy bobomizning chodirlariga musicha uya qurganini, nogoh farmoni oliy ko'chishga amr qilgani, hazratim esa musichali qo'nalg'aga qo'riqchi qo'yib, polaponlar parvozidan so'nggina chodir yig'ishni tayinlaganini bizga ma'lum. Xeminguey — Xem tog'a esa,

urush ko‘rgan, yarador va bezor bo‘lgan inson sifatida urushga urush e‘lon qiladi: “Qirg‘inbarotga sabab bo‘lgan kimsalarni, urush orqasidan sarmoya yig‘adigan korchalonlarni devorga qo‘yib otish kerak! Qon to‘kilishiga dohil bo‘lgan har qanday banda mahkumga aylansin. Mabodo aybim bo‘lsa, meniyam devorga qo‘yinglar!”. O‘zbekning Muhammad Yusufi o‘zbekona ramzlar bilan, o‘zbekning teragi, chumchug‘i, tolbesligi bilan o‘zgacha masalani ko‘taradi:

Muhammad Yusuf ana shu ramzlar qatoriga “Alpomishga alla aytgan momolar”u “Marg‘ilonda yig‘lab turgan Kumush”ni, “Qonbag‘ir Zuhroyu Tohir”ni, “Xayoldan ketmas Botir Zokirov”ni, yaktagiyu do‘ppisini yechmagan Tursunali polvonni... va o‘nlab afsonaviy hamda zamondosh shaxslarni qo‘shgan. Uning nazarida, do‘ppi shunchaki bosh kiyim emas, u millat toji. “Boshga loyiq do‘ppi yo‘qdir yo Bosh qolmadi do‘ppiga loyiq”.

Sumalak bor-yo‘g‘i yegulik — bahor taomi bo‘lmay, mehr-oqibat, qadriyatlar belgisi hisoblanadi. “Ha, Navro‘zfurushlar, qalaysiz endi, Biz bilan sumalak yalaysiz endi!” Qizg‘aldoq ko‘klamning chilgi chechagi emas, u ilk muhabbat suratidir. “Sevgi bamisoli lolaqizg‘aldoq, Teginmay bo‘lmaydi, tegsang to‘kilar...” Ot esa zinhor ulov hisoblanmaydi, u sadoqatli do‘st. “Ot demasman, u menga ham do‘stu ham yor edi...” She‘riyatga shuncha timsol olib kirgan boshqa shoir yo‘qdir. Vatanning tog‘lari ortidan ergashib yurgan, yurtini uch kun ko‘rmasa xumori tutadigan, O‘zbekistonning soyasiga jonini to‘shaydigan asl farzandlaridan biridir.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Muhammad Yusuf to o‘zbek degan xalq bor ekan, abadiy yashashiga shubha yo‘q. Lekin Muhammad Yusuf hayotligida podshoyu faqirdan cheksiz e‘zozu hurmat topgan erka taqdir egasidir. Bugun ham uning nomi, she‘rlari tildan tushmaydi. Bugun u tug‘ilgan qishloq muxlislar sayilgohiga aylangan, qizg‘aldoqqa ko‘milgan qabri muhlislar uchun ziyoratgohdir.

Shoirilar yurtining feruza gumbaziga qanotlarini tegizib qaldirg‘ochlar charx uradi. Qayrilma qanotlar to‘lqinidan mavjlanib, jonbaxsh navo ufqlarga tenglashdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muhammad Yusuf. Osmonimga olib ketaman. T., 1998.
2. Muhammad Yusuf. Saylanma. Xotiralar, she‘rlar, doston. “SHARQ” NMAK Bosh tahririyati, T., 2002.
3. Muhammad Yusuf. Biz baxtli bo‘lamiz. T., “Nihol”, 2011.
4. Muhammad Yusuf. Ulug‘imsan, vatanim. “O‘zbekiston” T., 2010.
5. Muhammad Yusuf saboqlari. To‘plovchi va hammuallif SHukur Qurbon. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi, Toshkent., 2012